

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. gegužės 11 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas), Andžej Maciejewski ir Donato Šerno (pranešėjas), teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo R. P. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 20 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Banga electronics“ procesinių teisių perėmėjos G. Ch. ieškinį atsakovui R. P. dėl žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių bendrovės vadovo žalos bendrovei atlyginimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė BUAB „Banga electronics“ prašė teismo priteisti iš atsakovo R. P. 296 902,22 Eur žalos atlyginimą ir 5 proc. procesines palūkanas.
3. Ieškovė nurodė, kad Kauno apygardos teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartimi UAB „Banga electronics“ buvo iškelta bankroto byla, administratoriumi paskirta UAB „Nemokumo sprendimai“. Atsakovas buvo UAB „Banga electronics“ direktorius. Klaipėdos teritorinė muitinė atliko ieškovės BUAB „Banga electronics“ teminių mokestinės ūkinės komercinės veiklos patikrinimą, susijusį su 4200-osios muitinės procedūros taikymu per laikotarpį nuo 2011 m. sausio 1 d. iki 2011 m. birželio 30 d. tiekiant importuotas prekes Latvijoje registruotai įmonei „Dima“, ir 2011 m. gruodžio 15 d. ataskaitoje konstatavo, kad UAB „Banga electronics“ sudarė apsimestinius (fiktyvius) sandorius su Latvijos įmone „Dima“, tokiu būdu nusiųpė tikruosius importuojamų prekių panaudojimo tikslus.
4. Ieškovė pažymėjo, kad Klaipėdos teritorinė muitinė 2011 m. gruodžio 15 d. ataskaita nusprendė prekėms, deklaruotoms 89 muitinės importo deklaracijose, taisyti muitinės procedūrą iš 4200 į 4000 ir apskaičiuoti bendrovei 6 480 962 Lt (1 877 016,33 Eur) importo PVM nepriemoką, 523 765 Lt (151 692,83 Eur) delpingių už laiku nesumokėtą importo PVM, skirti bendrovei 944 289 Lt (563 105,02 Eur) baudą už mokėtino mokesčio sumažinimą, iš viso 8 949 016 Lt (2 591 814,18 Eur). Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, išnagrinėjęs UAB „Banga electronics“ skundą, 2012 m. liepos 18 d. sprendimu patvirtino Klaipėdos teritorinės muitinės 2011 m. gruodžio 15 d. patikrinimo ataskaitą. Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. spalio 25 d. sprendimu, išnagrinėjusi UAB „Banga electronics“ skundą, nusprendė patvirtinti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2012 m. liepos 18 d. sprendimą. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2013 m. spalio 23 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. I-745-365/2013 UAB „Banga electronics“ skundą atmetė, o Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartimi Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. spalio 23 d. sprendimą paliko nepakeistą. Klaipėdos teritorinė muitinė atliko pakartotinį patikrinimą ir 2015 m. gegužės 20 d. sprendimu nusprendė atleisti pareiškėją nuo 2011 m. gruodžio 15 d. patikrinimo ataskaita apskaičiuotų 134 905,29 Eur (465 801 Lt) PVM delpingių, 282 456,56 Eur (975 266 Lt) baudos ir neatleisti pareiškėjo nuo minėta ataskaita apskaičiuotų 16 787,53 Eur (57 964 Lt) PVM delpingių ir 280 648,46 Eur (969 023 Lt) baudos. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2015 m. liepos 31 d. sprendimu nuspręsta atleisti UAB „Banga electronics“ nuo 2011 m. gruodžio 15 d. patikrinimo ataskaita skirtos 533,77 Eur (1843 Lt) baudos, dėl likusios dalies patvirtinti Klaipėdos teritorinės muitinės 2015 m. gegužės 29 d. sprendimą. Taip iš viso ieškovė patyrė 296 902,22 Eur žalą. Atsakovo neteisėtus veiksmus sudaro jo, kaip direktoriaus, sprendimas taikyti tokią veiklos schemą, kuria bandyta išvengti importo PVM mokėjimo, dėl to bendrovei buvo paskirta bauda ir apskaičiuoti delpingiai.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Kauno apygardos teismas 2020 m. spalio 1 d. sprendimu ieškinį patenkino iš dalies ir priteisė ieškovei BUAB „Banga electronics“ iš atsakovo R. P. 90 000 Eur nuostolių atlyginimą ir 5 proc. procesinių palūkanų bei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
6. Teismas nustatė, kad Kauno apygardos teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartimi UAB „Banga electronics“ iškelta bankroto byla, nutartis įsiteisėjo 2018 m. liepos 15 d., bankroto administratore paskirta UAB „Nemokumo sprendimai“.
7. Teismas taip pat nustatė, kad atsakovas UAB „Banga electronics“ direktoriaus pareigas ėjo nuo 2006 m. gruodžio 1 d. iki bankroto bylos iškėlimo dienos. Pagal Klaipėdos teritorinės muitinės 2011 m. gruodžio 15 d. ataskaitą ir vėlesnį 2015 m. gegužės 20 d. sprendimą bei Muitinės departamento 2015 m. liepos 31 d. sprendimą bendrovei „Banga electronics“ paskirta sumokėti 16 787,53 Eur delpingių ir 280 114,69 Eur bauda, iš viso 296 902,22 Eur. Po bendrovės teiktų skundų Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 7 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. eI-5047-968/2016 ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. sausio 17 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-3011-442/2018 paskirta bauda ir delpingiai palikti galioti. Bauda ir delpingiai nėra sumokėti. Bauda paskirta už tai, kad nuo 2011 m. sausio 1 d. iki 2011 m. birželio 30 d. bendrovė deklaravo prekes 89 muitinės importo deklaracijose, tačiau importo PVM nemokėjo, nes pateikė muitinei informaciją, kad tas pačias prekes tiekia Latvijos bendrovei „Dima“, o pastaroji tas pačias prekes parduoda atgal bendrovei „Banga electronics“. Muitinės atlikto patikrinimo metu nustatyta, kad bendrovė pažeidė Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo (toliau – PVMĮ) 35 straipsnį, neteisėtai pasinaudojo importo PVM lengvata, sudarė apsimestinius (fiktyvius) sandorius su Latvijos bendrove „Dima“, nusiųpė tikruosius importuojamų prekių panaudojimo tikslus.
8. Teismas nurodė, kad įmonės veiklos teisėtumo, taip pat ir mokestinių prievolių vykdymo srityje, užtikrinimas yra vadovo fiduciarinės

rūpestingumo pareigos elementas, nes vadovas privalo dirbti rūpestingai ir kvalifikuotai ir daryti viską, kas nuo jo priklauso, kad jo vadovaujama įmonė veiktų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus. Įmonės vadovas taip pat privalo rūpintis, kad įmonė laikytųsi įstatymų, nustatytų savo veiklos apribojimų. Tinkamas mokesčių apskaičiavimas ir jų mokėjimas siejamas su platesne vadovo pareiga tinkamai organizuoti finansinę apskaitą. Mokestinių prievolių valstybei vykdymas priskiriamas prie bendrovės vadovo pareigų, jam veikiant vidiniuose santykiuose su bendrove (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABĮ) 37 straipsnio 12 dalies 1 punktą, Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo (toliau – BAĮ) 21 straipsnio 1 dalis).

9. Teismo vertinimu, atsakovas, kaip bendrovės vadovas, nebuvo pakankamai rūpestingas ir kvalifikuotas, nes pasirinko sudaryti fiktyvius sandorius su Latvijos bendrove, siekdamas nemokėti importo PVM. UAB „Banga electronics“ veiksmų neteisėtumas (piktinaudžiavimas teise siekiant mokestinės naudos) konstatuotas ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. spalio 23 d. sprendimu administracinėje byloje [Nr. I-745-365/2013](#). Administracinių teismų nustatytos aplinkybės yra laikytinos turinčiomis prejudicinę reikšmę ir šioje byloje.
10. Teismas įvertino, kad nors atsakovas teigė, jog administracinėse bylose jis nebuvo įtrauktas dalyvauti kaip trečiasis asmuo, tačiau jis kaip įmonės direktorius atstovavo bendrovei ir jam visos bylų aplinkybės turėjo būti ir buvo žinomos. Atsakovas, kuris ginčo veiksmų atlikimo metu ėjo bendrovės direktoriaus pareigas, yra atsakingas už juridinio asmens veiksmus, nes juridiniai asmenys įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per savo organus, kurie sudaromi ir veikia pagal įstatymus ir juridinių asmenų steigimo dokumentus (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 2.81 straipsnis).
11. Teismas pripažino nepagrįstais ir neįrodytais atsakovo atstovės argumentus, kad vadovo pasirinktas veiklos modelis (sudaryti fiktyvius sandorius su Latvijos įmone) sukėlė ne tik žalą bendrovei (buvo paskirta bauda), bet ir suteikė naudos, nes bendrovė neskelbė bankroto, išsaugojo darbo vietas, mokėjo mokesčius Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos biudžetui, sumažėjo jos skola kreditoriams nuo 1 595 394,46 Eur 2010 m. gruodžio 31 d. iki 432 957,02 Eur 2011 m. gruodžio 31 d., t. y. 1 162 437,44 Eur, todėl gauta nauda yra didesnė negu patirta žala.
12. Teismo vertinimu, teigti, kad visuma bendrovės darbuotojams sumokėtų atlyginimų, taip pat mokesčių nuo darbuotojams priskaičiuotų atlyginimų, bendrovės gauto pelno už laikotarpį nuo 2011 m. iki 2018 m. nebūtų buvusi gauta tuo atveju, jeigu įmonės vadovas nebūtų pasirinkęs sudaryti fiktyvių sandorių su Latvijos įmone, yra nelogiška ir neatitinka tikrovės. Tarp atsakovo pasirinkto PVM mokesčio išvengimo modelio ir įmonės egzistavimo dar septynerius metus iki bankroto nėra priežastinio ryšio. Spręsdamas 2011 metų pradžioje atsiradusią mokestinę problemą, įmonės vadovas galėjo pasirinkti kitus teisėtus būdus, galimai prašyti išdėstyti ar atidėti mokesčių mokėjimą, sudaryti mokestinės paskolos sutartį. 2011 m. apskaičiuotas importo PVM (1 877 016,50 Eur) vėliau buvo sumokėtas. Atsakovas nepateikė įrodymų, kad bankas 2011 m. atsisakė paskolinti bendrovei lėšų sumokėti importo PVM. Anksčiau bendrovė, atsakydama į patikrinimo rezultatus, pateikė kitokį paaiškinimą, jis užfiksuotas Klaipėdos teritorinės muitinės 2011 m. gruodžio 15 d. ataskaitoje, kad skolintis iš banko tą lėšų sumą, kuri bus grąžinta valstybės, tas pačias prekes tiekiant į ES, nėra nei ekonomiškai pagrįsta, nei teisinga.
13. Teismas nusprendė, kad atsakovas neįrodė aplinkybės, jog 2011 m. UAB „Baltic electronics“ neturėjo jokios kitos išeities, kaip tik sudaryti fiktyvius sandorius su Latvijos įmone ir taip išvengti mokesčių mokėjimo; atsakovo įvykdyti neteisėti veiksmai tiesiogiai nedavė įmonei jokios naudos, kurią būtų galima apskaičiuoti ir minusuoti iš bendrovei paskirtos baudos.
14. Teismas pažymėjo, kad bankroto byloje yra patvirtintas baudos ir delspinigių dydžio VI Turto banko finansinis reikalavimas, parodantis, jog bendrovė yra patyrusi patvirtinto reikalavimo dydžio žalą, nes reikalavimo patvirtinimas sukūrė bendrovei prievolę, kuri turi būti vykdoma (CK 6.38 straipsnis). Teismų praktikoje bendrovės patirta žala yra laikoma paskirtos baudos ir delspinigių už mokesčių sumokėjimą ne laiku (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-54-701/2017](#)).
15. Teismas nesutiko, kad ieškovė praleido ieškinio senaties terminą, ir netenkino atsakovo prašymo taikyti senatį, pripažinęs, kad ieškovės bankroto administratorė pateikė ieškinį nepraleidusi [CK 1.125 straipsnio](#) 8 dalyje nustatyto ieškinio dėl žalos atlyginimo trejų metų senaties termino.
16. Teismas, įvertinęs atsakovo turtinę padėtį, atsakovo gaunamą išmoką, amžių, nevertindamas kito atsakovo turimo turto, nusprendė, kad apie 290 000 Eur sumos išieškojimas būtų praktiškai neįgyvendinamas ir todėl neatitiktų [CK 1.5](#) straipsnyje nustatytą teisingumo ir protingumo principų. Teismas nenustatė, kad atsakovas atliko neteisėtus veiksmus siekdamas padaryti savo vadovaujamai įmonei žalos, todėl tyčios jo veiksmuose nebuvo. Atsakovas veikė neatsargiai, nerūpestingai dėl savo atstovaujamo juridinio asmens, lengvabūdiškai tikėjosi, kad pavyks imituoti sandorius ir išvengti mokestinės prievolės. Teismas taip pat pažymėjo, kad paskirta bauda ir delspinigiai iš įmonės nėra realiai išieškoti, įmonė yra bankrutuojanti, ir nusprendė, kad atlygintinos žalos dydžio sumažinimas kitų kreditorių teisių nepažeis. Teismas nusprendė sumažinti priteisiamą iš atsakovo žalos atlyginimo dydį iki 90 000 Eur ([CK 6.282 straipsnio](#) 3 dalis).
17. Teismas priteisė 5 proc. metinių palūkanų nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo ([CK 6.37 straipsnio](#) 2 dalis).
18. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. gegužės 20 d. nutartimi, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovo R. P. apeliacinį skundą, paliko nepakeistą Kauno apygardos teismo 2020 m. spalio 1 d. sprendimą.
19. Kolegija nurodė, kad atsakomybė už bendrovės vadovo pareigų nevykdymą ar netinkamą vykdymą ir pareigą visiškai atlyginti dėl to įmonei padarytą žalą įtvirtinta [CK 2.87 straipsnio](#) 7 dalyje. Bylos duomenys patvirtina, kad UAB „Banga electronics“, siekdama pasinaudoti PVMĮ 35 straipsnio 1 dalyje nustatyta lengvata, sudarinėjo sandorius su Latvijos įmone „Dima“, tokiu būdu išvengdama PVM mokėjimo į valstybės biudžetą. Šių aplinkybių atsakovas neneigė. Būdamas įmonės vadovas, atsakovas turėjo užtikrinti, kad jo vadovaujama įmonė veiktų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus, tarp jų laikytųsi ir PVMĮ 35 straipsnio 1 dalies reikalavimų, o ne taikyti tokį veiklos modelį, kuriuo būtų sudaromi fiktyvūs sandoriai, siekiant išvengti mokesčių ir neteisėtai pasinaudoti nepriklausančia PVM lengvata.
20. Kolegija įvertino, kad atsakovas, būdamas UAB „Banga electronics“ vadovas, nebuvo pakankamai rūpestingas ir kvalifikuotas, nes tokie jo veiksmai, kai, siekiant gauti mokestinės naudos ir taip išvengti importo PVM mokėjimo į biudžetą, sudaromi fiktyvūs sandoriai su Latvijos įmone, nelaikytini veikimu geriausiaisiais įmonės interesais, neatitinka protingo sprendimo požymių, be to, tokie atsakovo, pažeidusio ne tik [CK 2.87](#) straipsnyje nustatytas fiduciarines pareigas veikti sąžiningai ir protingai, bet ir imperatyviasias mokesčių įstatymų normas, veiksmai yra neteisėti.
21. Teismo vertinimu, mokesčių įstatymų pasikeitimas, dėl kurio, atsakovo teigimu, bendrovei atsirado prievolė ir didelė našta mokėti PVM, nėra pateisinimas taikyti tokį veiklos modelį, kuriuo būtų pažeidžiamos imperatyviosios mokesčių įstatymų normos. Vengimas mokėti mokesčius, sudarant fiktyvius sandorius ir tokiu būdu neteisėtai, pažeidžiant PVMĮ 35 straipsnį, pasinaudojant mokestine lengvata, negali būti pateisinamas vien tuo, kad tokių mokesčių mokėjimas yra našta įmonei. Dėl mokesčių įstatymų pažeidimo įmonei buvo padaryta žala, t. y. atsirado prievolė sumokėti už mokesčių įstatymų pažeidimą paskirtą baudą ir delspinigius.
22. Kolegija pažymėjo, kad iš atsakovo priteista žalos atlyginimo suma yra sumažinta ir dar labiau sumažinti jos sumą nėra pagrindo, nes kitaip būtų paneigti ieškovės, siekiančios jai padarytos žalos atlyginimo, interesai.

23. Kasaciniu skundu atsakovas R. P. prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 20 d. nutartį ir Kauno apygardos teismo 2020 m. spalio 1 d. sprendimą ir perduoti bylą nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 23.1. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai neobjektyviai ir nevisapusiškai vertino ir ištyrė byloje esančius įrodymus, nevertino atsakovo (kasatoriaus) pateiktų įrodymų, paneigiančių jo kaltę, įrodomosios reikšmės, todėl nenustatė visų reikšmingų bylai išspręsti aplinkybių.
- 23.2. Mokestinių prievolių valstybei vykdymas yra viena iš juridinio asmens pareigų, įtvirtintų Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (toliau – MAĮ) 40 straipsnio 1 punkte, tai paties juridinio asmens prievolė, kuri nėra bendrovės vadovo asmeninė prievolė. Atsakovo civilinė atsakomybė už ieškovės prievolės, susijusias su mokesčių valstybei mokėjimu ir, šios prievolės tinkamai nevykdant, iš to atsiradusių pasekmių, t. y. išvestinių prievolių (netesybų) vykdymu, galima tik už atsakovo fiduciarinių pareigų pačiai įmonei pažeidimą.
- 23.3. Objektiviaja prasme būtų galima laikyti, kad egzistuoja atsakovo neteisėti veiksmai, nes jo vadovaujama bendrovė, kuriai jis turėjo fiduciarines pareigas, tinkamai nevykdė įstatyme nustatytų prievolių, t. y. sudarė su Latvijos įmone „Dima“ sandorius, ir dėl to buvo įsitikinęs, kad ieškovė turi teisę į mokestinę lengvatą. Tačiau bendrovės vadovas, kaip vienasmenis valdymo organas, atsako tik už kaltus savo veiksmus, vertinant per jo fiduciarinių pareigų prizmę. Pažymėtina, jog sandoriai buvo vykdomi 2011 m. sausio–birželio mėn., o neteisėtas pasinaudojimas importo PVM lengvata nustatytas tik 2011 m. gruodžio mėn.
- 23.4. Atsakovas, siekdamas paneigti savo kaltę, pirmosios instancijos teisme pateikė įrodymus, jog sandorių su Latvijos įmone sudarymo tikslas buvo, jo tuometinių įsitikinimų, teisėtos mokesčių lengvatos į importo PVM įgyjimas, o sandorių sudarymą lėmė šios aplinkybės: pasikeitęs importo PVM teisinis reguliavimas; faktiškai nesumokėjus mokesčių, prekės neįleidžiamos; importo PVM dydis mažiausiai 15 kartų viršijo tuo metu įmonės turėtas lėšas; įmonė neturėjo galimybių ir laiko pasirengti importo PVM pasikeisiančio teisinio reguliavimo pokyčiams; buvo išnaudoti visi galimi būdai gauti apyvartinių lėšų, išdėstyti mokestinės prievolės mokėjimą.
- 23.5. Teismai nepasisakė ir nevertino atsakovo atskirtimų, kad egzistavo specifinės aplinkybės, privertusios 2011 m. pasirinkti kitą veiklos modelį, dėl pagrindų, šalinančių atsakovo civilinę atsakomybę pagal [CK 6.253 straipsnio](#) 6 dalį (būtinasis reikalavimas) ir [CK 6.253 straipsnio](#) 3 dalį (valstybės teisinio reguliavimo pakeitimas), dėl to įmonei įvykdyti prievolę tapo nebeįmanoma. Minėtos aplinkybės teisiškai reikšmingos sprendžiant dėl civilinės atsakomybės sąlygų, siekiant išspręsti atsakovo fiduciarinių pareigų įmonei pažeidimą, nes būtina nustatyti, kokios priežastys lėmė įmonės mokestinių prievolių nevykdymą ir įmonės sandorių su Latvijos įmone „Dima“ sudarymą, ar atsakovas iki sprendimo sudaryti sandorius su Latvijos įmone priėmimo atliko pakankamus veiksmus, dėl ko būtų pagrindas atleisti jį nuo civilinės atsakomybės, ar gautas specialių žinių turinčių asmenų patarimas ir įmonės vidaus specialistų pritarimas šalina atsakovo atsakomybę.
- 23.6. Vien formalus rėminasis prejudiciniu faktų, nustatytu administracinėje byloje dėl įmonės veiksmų neteisėtumo, nėra pakankamas pagrindas konstatuoti atsakovo kaltę ir neteisėtus veiksmus dėl atsakovo atsakomybės už įmonei padarytą žalą civilinės teisės požiūriu. Administracinėje byloje buvo išnagrinėti įmonės veiksmai ir nustatyti jos, kaip mokesčių mokėtojos, pareigų pažeidimas pagal mokesčių įstatymus, o ne pagal civilinės teisės normas. Teismai tinkamai neatliko pareigos pagal civilinio proceso normų nustatytas įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisykles vertinti ir kitas aplinkybes kartu su prejudicinę reikšmę turinčia administracinėje byloje nustatyta aplinkybe civilinę atsakomybę reglamentuojančių teisės normų atžvilgiu. Todėl neatskleistos visos faktinės aplinkybės, reikšmingos ieškinio reikalavimui išspręsti.
- 23.7. Pats veiksmų neteisėtumo faktas nepagrindžia žalos padarymo, todėl asmuo, kuris reikalauja atlyginti žalą, turi įrodyti tiek žalos faktą, tiek jos dydį. Konstatavus, jog atsakovas, kaip įmonės vadovas, pažeidė pareigą mokėti mokesčius, dėl to įmonei atsirado prievolė mokėti netesybas, būtina nustatyti, ar šiais veiksmais buvo padaryta žala, ir jei buvo, tai kokio dydžio. Nagrinėjamos bylos aplinkybių kontekste dėl administracinėje byloje nustatytų įmonės neteisėtų veiksmų jai atsirado pareiga mokėti netesybas ir galima tą laikyti įmonės turiniu netekimu. Tačiau įmonės pasirinktas veiklos modelis nebuvo akivaizdžiai neteisėtas (fiktyvus) ir dėl faktiškai vykdomų sandorių teikė ir naudą. Tik pasirinktas veiklos modelis esamomis specifinėmis sąlygomis sudarė galimybę įmonei tęsti veiklą, mokėti mokesčius dar 7,5 metų. Todėl akivaizdu, kad 7,5 metų įmonė gavo materialinę naudą, kuri viršijo jos turinį netekimą, grindžiamą delspinigių ir baudos dydžiu. Todėl buvo pagrindas ieškinį atmesti. Tuo tarpu įmonės gautos naudos aspektu teismai jokių įrodymų nevertino, todėl byloje nėra nustatytas tikrasis žalos dydis.
24. Ieškovė BUAB „Banga electronics“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo palikti nepakeistus Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 20 d. nutartį ir Kauno apygardos teismo 2020 m. spalio 1 d. sprendimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 24.1. Teismų sprendimas ir nutartis atitiko Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimus, kad finansinių dokumentų tvarkymas, pažeidžiant buhalterinės apskaitos reikalavimus, apskaitant neįvykusias ūkines operacijas; pareigos teisingai ir laiku apskaiciuoti ir sumokėti mokesčius nevykdymas yra laikoma neteisėtais veiksmais [CK 6.246 straipsnio](#) taikymo prasme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-624/2013](#)). Ieškovo patirta žala laikytina paskirtos baudos ir delspinigių, apskaiciuoti už ne laiku aptariamų mokesčių sumokėjimą. Jei ne fiktyvus sandoriai, tokie mokesčiai turėjo ir galėjo būti sumokėti laiku. Baudų ir delspinigių atsiradimą lėmė neteisėti atsakovo veiksmai, todėl tai turėtų būti laikoma ieškovo žala (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-30-313/2017](#)).
- 24.2. Aplinkybės, susijusios su UAB „Bangaelectronics“ neteisėtais veiksmais: netinkamas mutinės procedūrų vykdymas, pareigų mokėti mokesčius pažeidimas, sandorių su Latvijos įmone sudarymas, mokestinių baudų ir delspinigių atsiradimas, nustatytos administracinių teismų sprendimuose, todėl jos laikytinos prejudicinėmis. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad civilinėje byloje prejudiciniu faktų laikytini administracinėje byloje konstatuoti ieškovo neteisėti veiksmai (netinkamas buhalterinės apskaitos tvarkymo ir pareigų mokėti mokesčius vykdymas – neįvykusių ūkinių operacijų apskaitymas buhalterinėje apskaitoje, neteisėtas pasinaudojimas teise į PVM atskaitą ir teise išlaidas pripažinti sąnaudomis), dėl kurių susidarė mokestinė nepriemoka ir kilo išvestiniai su tuo susiję padariniai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-624/2013](#)).
- 24.3. Atsakovui buvo žinoma, kad jis ieškovės vardu sudaro fiktyvius sandorius, neturinčius ekonominės ar verslo logikos, juos sudarant buvo vykdoma ne verslo veikla, o tik siekiama sukurti formalų vaizdą, kad būtų galima pasinaudoti mokesčių lengvata ir nemokėti PVM. Todėl tokie atsakovo veiksmai neatitiko protingo sprendimo požymių, pažeidė fiduciarines pareigas ir tai nelaikytina veikimu geriausiaisiais įmonės interesais. Atsižvelgiant į tai, negali būti vertinama kokia nors nauda iš tokių fiktyvių sandorių. Tiek pagal [CK 1.5](#) straipsnio reguliavimą, tiek ir pagal teisės principus niekas negali turėti naudos iš savo neteisėtų veiksmų (lot. *nullus commodum capere de sua injuria propria*), o iš ne teisės negali atsirasti teisė (lot. *ex injuria jus non oritur*).
- 24.4. Jokios naudos sandoriai nesukūrė, nes bendrovei buvo apskaiciuoti visi nesumokėti mokesčiai ir delspinigiai bei bauda. Tai, kad bendrovė toliau veikė, nereiškia, kad žala nebuvo patirta. Dėl vadovo neteisėtų veiksmų tik užtruko žalos atlyginimas. Bendrovė nesumokėjo visos apskaiciuotų delspinigių sumos, taigi, naudos iš esmės nebuvo gauta, o tariama nauda iš esmės gauta tik kreditorių sąskaita. Priešingai vertinant, bet kokią neapmokėtą skolą kreditoriams būtų galima traktuoti kaip naudą įmonei.
- 24.5. Pagal [CK 6.248 straipsnio](#) 3 dalį laikoma, kad asmuo kaltas, jeigu, atsižvelgiant į prievolės esmę bei kitas aplinkybes, jis nebuvo tiek

rūpestingas ir apdairus, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina. Pripažįstama, kad asmens elgesys neatitinka atidaus ir rūpestingo asmens elgesio standarto, kai asmuo nėra tiek atidus ir rūpestingas, kiek esant analogiškomis aplinkybėms būtų galima protingai reikalauti iš apdairaus asmens. Jeigu tokiu neteisėtu elgesiu padaroma žalos kitam asmeniui ar turtui, kurią su neteisėtais asmens veiksmais sieja priežastinis ryšys, tai sudaro pagrindą iš atsakingo asmens reikalauti žalos atlyginimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-99-701/2017). Atsakingas ir rūpestingas įmonės vadovas neįsėdintų neteisėtų sandorių sudarymo siekdamas išvengti mokesčių prievolės. Atsakovas nurodė, kad jis pats sugalvojo ir sutiko įgyvendinti būtent tokią „veiklos modelį“, pasitelkdamas fiktyvius, jokios ekonominės logikos neturinčius sandorius su Latvijos įmone. Atsakovas iš esmės taip siekė išvengti PVM mokėjimo. Atsakovas, atitinkamai veikdamas ir atlikdamas šiuos veiksmus, suprato ar turėjo suprasti, negalėjo nežinoti, kad tokie veiksmai yra neteisėti, o valstybės institucijos gali ateityje nustatyti tokių veiksmų neteisėtumo faktą.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl įmonės vadovo civilinės atsakomybės taikymo sąlygų

25. Fiduciarinės juridinio asmens valdymo organų pareigos įtvirtintos [CK 2.87](#) straipsnyje: juridinio asmens valdymo organo narys juridinio asmens ir kitų juridinio asmens organų narių atžvilgiu turi veikti sąžiningai ir protingai, būti lojalus, laikytis konfidencialumo, vengti situacijos, kai jo asmeniniai interesai prieštarauja ar gali prieštarauti juridinio asmens interesams (1–6 dalys), ir kt. Juridinio asmens valdymo organo narys, nevykdantis arba netinkamai vykdantis pareigas, nurodytas šiame straipsnyje ar steigimo dokumentuose, privalo padarytą žalą atlyginti juridiniam asmeniui visiškai, jei įstatymai, steigimo dokumentai ar sutartis nenustato kitaip ([CK 2.87](#) straipsnio 7 dalis).
26. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, pasisakydamas dėl įmonės vadovo pareigų, be kita ko, yra išaiškinęs, kad vadovas privalo dirbti rūpestingai ir kvalifikuotai bei daryti viską, kas nuo jo priklauso, kad jo vadovaujama įmonė veiktų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus; laikytųsi įstatymų, nustatytų savo veiklos apribojimų. Vadovą ir jo vadovaujamą įmonę sieja fiduciariniai santykiai, nuo pat tapimo bendrovės vadovu momento vadovas turi elgtis rūpestingai, atidžiai ir apdairiai. Ar vadovas konkrečiu atveju šią pareigą įvykdė, nustatoma pagal tam tikrus objektyvius elgesio standartus – rūpestingo, apdairaus, protingo vadovo elgesio matą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 23 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-235-421/2020](#) 25 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
27. Už fiduciarinių pareigų pažeidimą ir bylose, kuriose dėl vadovo veiksmų teisėtumo sprendžiama taikant verslo sprendimų priėmimo taisyklę, valdymo organų narių (vadovo) atsakomybė kyla ir taikoma tik esant dideliame neatsargumui arba tyčiai. Tačiau už įstatymuose nustatytų imperatyviųjų teisės normų pažeidimą vadovui civilinė atsakomybė atsiranda esant paprastam neatsargumui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-177-701/2017, 45 punktas). Bendrovės vadovo priimtas verslo sprendimas turi būti teisėtas, t. y. priimtas nepažeidžiant imperatyviųjų teisės normų ir fiduciarinių pareigų ([CK 2.87](#) straipsnio 7 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-320-916/2019](#), 38 punktas).
28. Vadovo rūpestingumo pareiga visų pirma nustato teisėto elgesio reikalavimą, kad paties vadovo elgesys nepažeistų imperatyviųjų teisės normų. Imperatyvias įstatymuose įtvirtintas pareigas vadovas privalo įvykdyti rūpestingai ir kvalifikuotai, taip, kaip nurodyta įstatymuose, jis neturi galimybės pasirinkti kitokio, nei įstatyme nustatyta, elgesio modelio (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-180-378/2017 34 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
29. Kasacinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad tais atvejais, kai bendrovės vadovui gali būti taikoma civilinė atsakomybė, vadovo civilinei atsakomybei taikyti būtina nustatyti visas jos taikymo sąlygas – neteisėtus veiksmus, žalą (nuostolius), priežastinį ryšį ir kaltę ([CK 6.246–6.249](#) straipsniai). Tokio pobūdžio bylose iš pirmiausia nurodytų civilinės atsakomybės sąlygų ieškovas privalo įrodyti neteisėtus atsakovo veiksmus, padarytus žalos faktą ir neteisėtų veiksmų bei žalos priežastinį ryšį (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – [ir CPK](#)) 178 straipsnis). Nustačius, kad atsakovas atliko neteisėtus veiksmus, lėmusius žalą (nuostolių) atsiradimą, jo kaltė būtų preziumuojama ([CK 6.248](#) straipsnio 1 dalis), todėl ieškovas neprivalėtų įrodinėti, jog bendrovės vadovas kaltas. Atsakovas, t. y. bendrovės vadovas, siekdamas išvengti civilinės atsakomybės ir remdamasis kaltės nebuvimu, turėtų paneigti šią prezumpciją ([CPK 178](#) straipsnis, 182 straipsnio 4 punktas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-54-701/2017](#), 14 punktas).
30. Bendrovės vadovas atsako už bendrovės veiklos organizavimą bei jos tikslų įgyvendinimą (ABĮ 37 straipsnio 12 dalies 1 punktas (įstatymo punkto redakcija tebegalioja nuo 2010 m. kovo 1 d.)). Už apskaitos organizavimą pagal šio įstatymo reikalavimus atsako ūkio subjekto vadovas (BAĮ 21 straipsnio 1 dalis (įstatymo dalies redakcija, galiojusi nuo 2011 m. sausio 1 d.; šiuo metu galiojantis Finansinės apskaitos įstatymo 13 straipsnio 1 dalis)). Mokesčių mokėtojas privalo laikui ir tiksliai įvykdyti mokesstinę prievolę (MAĮ 40 straipsnio 1 dalies 1 punktas (įstatymo punkto redakcija, galiojusi nuo 2010 m. gruodžio 11 d., šiuo metu tebegalioja)).
31. Tinkamas mokesčių apskaičiavimas ir jų mokėjimas siejamas su platesne vadovo pareiga tinkamai organizuoti finansinę apskaitą. Tuo atveju, kai vadovas nevykdo pareigos teisingai ir laiku apskaičiuoti ir sumokėti mokesčius, taikoma civilinė atsakomybė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-180-378/2017](#), 23 punktas).
32. Nagrinėjamoje byloje teismų nustatytos šios aplinkybės: Kauno apygardos teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartimi UAB „Banga electronics“ iškelta bankroto byla (nutartis įsiteisėjo 2018 m. liepos 15 d.); atsakovas UAB „Banga electronics“ direktoriaus pareigas ėjo nuo 2006 m. gruodžio 1 d. iki bankroto bylos iškėlimo dienos; laikotarpiu nuo 2011 m. sausio 1 d. iki 2011 m. birželio 30 d. UAB „Banga electronics“ iš įvairių Kinijos įmonių importavo televizorių dalis, deklaravo jas 89 muitinės importo deklaracijose, tačiau prekių importo PVM nemokėjo: siekdama pasinaudoti PVMI 35 straipsnio 1 dalyje nustatyta lengvata, UAB „Banga electronics“ sudarinėjo fiktyvius sandorius su Latvijos įmone „Dina“, tokiu būdu išvengdama PVM mokėjimo į valstybės biudžetą; Klaipėdos teritorinės muitinės 2011 m. gruodžio 15 d. ataskaitoje UAB „Banga electronics“ buvo apskaičiuota 6 480 962 Lt (1 877 016,33 Eur) importo PVM nepriemoka, 523 765 Lt (151 692,83 Eur) delspinigių už laiku nesumokėtą importo PVM, bendrovei paskirta 1 944 289 Lt (563 105,02 Eur) bauda už mokėtino mokesčio sumažinimą, iš viso – 8 949 016 Lt (2 591 814,18 Eur); Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2012 m. liepos 18 d. sprendimu patvirtino Klaipėdos teritorinės muitinės 2011 m. gruodžio 15 d. ataskaitą; Mokesstinė ginčų komisija 2012 m. spalio 25 d. sprendimu patvirtino Muitinės departamento 2012 m. liepos 18 d. sprendimą; šių UAB „Banga electronics“ veiksmų neteisėtumas konstatuotas ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. spalio 23 d. sprendimu administracinėje byloje [Nr. I-745-365/2013](#), šis sprendimas paliktas nepakeistas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartimi; vėlesniais Klaipėdos teritorinės muitinės ir Muitinės departamento sprendimais, kuriuos ieškovė taip pat skundė instancine tvarka, UAB „Banga electronics“ iš dalies buvo atleista nuo jai paskirtos baudos ir delspinigių sumokėjimo: Klaipėdos teritorinės muitinės 2015 m. gegužės 20 d.

sprendimu bei Muitinės departamento 2015 m. liepos 31 d. sprendimu įmonei „Banga electronics“ buvo paskirta sumokėti 16 787,53 Eur delspinių ir 280 114,69 Eur baudos, iš viso 296 902,22 Eur. Šių byloje nustatytų aplinkybių atsakovas neginčia.

33. Įsiteisėjusiais teismų sprendimais administracinėse bylose (Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. spalio 23 d. sprendimu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartimi, Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 7 d. sprendimu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. sausio 17 d. nutartimi) nustatyta, kad bendrovė, nesumokėdama Klaipėdos teritorinės muitinės 2011 m. gruodžio 15 d. patikrinimo ataskaitoje apskaiciuoto importo PVM, padarė žalą valstybės biudžetui, už tai bendrovei apskaiciuoti delspiniai ir paskirta bauda. Bendrovė siekė neteisėtai gauti mokestinės naudos, t. y. pasinaudoti PVM 35 straipsnio 1 dalyje nustatyta mokestine lengvata, ir neturėjo tikslo gauti ekonomiškai pagrįstos naudos. Pagal fiktyvų sandorių prekės realiai pirkėjui nebuvo perduotos ir jo priimtos. Tokiu būdu realiai pirkimo–pardavimo sandoris neįvyko, nes prekės liko pareiškėjo faktiškai valdomos. Bendrovės sudaryti sandoriai buvo skirti ne tam tikslui, kuris buvo nurodytas šiuose sandoriuose, t. y. buvo piktnaudžiaujama teise, siekiant mokestinės naudos. Todėl bendrovė, importuodama ir deklaruodama prekes, importo metu žinojo, kad tos pačios prekės nebus išgabentos į kitą valstybę narę, ir realiai jos nebuvo išgabentos.
34. Įsiteisėjusiam teismo sprendimui būdingos trys savybės: 1) teismo sprendimo privalomumas; 2) *res judicata* galia; 3) teismo sprendimo prejudicinė galia. Teismo sprendimo prejudicialumas yra teismo sprendimo *res judicata* galios išraiška. [CPK](#) 182 straipsnyje įtvirtinti prejudicinių faktų, kurių nereikia įrodinėti, atvejai. Nereikia įrodinėti aplinkybių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo sprendimu kitoje civilinėje ar administracinėje byloje, kurioje dalyvavo tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teises pasekmes ir nedalyvaujantiems byloje asmenims ([CPK](#) 182 straipsnio 2 punktą). Nutarties 33 punkte išvardytose administracinėse bylose priimti sprendimai, kurių procese dalyvavo UAB „Banga electronics“, ir teismai vertino bendrovės veiksmus, bet administracinėse bylose nebuvo įtrauktas bendrovės vadovas ir tiesiogiai nebuvo vertinamas bendrovės vadovo veiksmų teisėtumas civilinės teisės prasme. Tokį vertinimą atliko civilinė byla dėl bendrovės vadovo civilinės atsakomybės išnagrinėjant pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, kurie, vertindami bylos įrodymų visumą, pagrįstai rėmėsi ir administracinių teismų nustatytais aplinkybėmis. Šios aplinkybės turi ne prejudicinę, o įrodomąją kartu su kitais įrodymais civilinėje byloje reikšmę.
35. Civilinėje byloje nustatytų aplinkybių pagrindu byla nagrinėjant teismai pripažino, kad atsakovas R. P., būdamas įmonės vadovas, nevykdydamas mokestinės prievolės, pažeidė imperatyviasias įstatymų normas; jo veiksmų, siekiant gauti mokestinės naudos, t. y. pasinaudoti mokestine lengvata ir taip išvengti importo PVM mokėjimo į biudžetą, sudarant fiktyvius sandorius, nelaikė veikimu geriausiaisiais įmonės interesais, juos pripažino neatitinkančiais protingo sprendimo požymių, pažeidžiančiais ne tik [CK](#) 2.87 straipsnyje nustatytas fiduciarines pareigas veikti sąžiningai ir protingai, bet ir imperatyviasias mokesčių įstatymų normas. Taigi šiuos atsakovo veiksmus teismai pripažino neteisėtais.
36. Atsakovas iš esmės sutinka su teismų vertinimu dėl jo neteisėtų veiksmų, teigdamas, kad objektyviaja prasme būtų galima laikyti, jog egzistuoja jo neteisėti veiksmai, nes jo vadovaujama bendrovė, kuriai jis turėjo fiduciarines pareigas, tinkamai nevykdė įstatyme nustatytų prievolių. Atsakovas kartu teigia, kad jis, bendrovės vadovas, kaip vienasmenis valdymo organas, gali atsakyti tik už kaltus savo veiksmus. Atsakovas pažymi, kad sandoriai buvo vykdomi 2011 m. sausio–birželio mėn. laikotarpiu, o neteisėtas pasinaudojimas importo PVM lengvata nustatytas tik 2011 m. gruodžio mėnesį. Atsakovo teigimu, sandorių sudarymo tikslas buvo, jo tuometiui įsitikinimu, teisėtos mokestinės lengvatos į importo PVM įgijimas, o sandorių sudarymą lėmė specifinės aplinkybės, privertusios pasirinkti kitą veiklos modelį. Teismai dėl šių aplinkybių nepasisakė ir jų nevertino.
37. Pirmiau minėta, kad nustačius, jog atsakovas (bendrovės vadovas) atliko neteisėtus veiksmus, lėmusius žalą (nuostolių) atsiradimą, jo kaltę preziumuojama ir todėl ieškovas neprivalo įrodinėti, jog bendrovės vadovas kaltas, o paneigti šią prezumpciją įrodydamas kaltės nebuvimą privalo bendrovės vadovas (nutarties 29 punktą). Atsakydamas į atsakovo argumentą, kad pasirinktas veiklos modelis, sudarant fiktyvius sandorius, ne tik sukėlė žalą įmonei, bet ir teikė naudos, pirmosios instancijos teismas nurodė, kad įrodymų, patvirtinančių teiginį, jog bankas 2011 m. atsisakė paskolinti įmonei lėšų importo PVM sumokėti, teismui nepateikta, o Klaipėdos teritorinės muitinės 2011 m. gruodžio 15 d. ataskaitoje yra užfiksuoti kitokio turinio bendrovės atsikirtimai, t. y. kad bendrovė pateikė paaiškinimą, jog trūkstant lėšų skolinimasis trumpam laikui iš kredito įstaigų turint tikslą sumokėti prekių importo PVM užina daug laiko, ypač sudėtinga procedūra, skolinis iš banko tą lėšų sumą, kuri bus grąžinta valstybės, tas pačias prekes tiekiant į ES, nėra ekonomiškai pagrįsta. Todėl teismas nusprendė, kad atsakovas neįrodė aplinkybės, jog 2011 m. UAB „Baltic electronics“ neturėjo jokios kitos išeities, kaip tik sudaryti fiktyvius sandorius ir tokiu būdu išvengti mokesčių mokėjimo.
38. Atsakydamas į atsakovo argumentus dėl jo kaltės, kaip vienos iš civilinės atsakomybės sąlygų nebuvimo, apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad atsakovas nenurodė, ar jis turėjo galimybę pakartotinai kreiptis dėl mokesčių išdėstymo arba atidėjimo ar pasinaudoti kitais teisėtais būdais vykdyti veiklą, pavyzdžiui, kreiptis į kontrahentus dėl avansinių mokėjimų, iš naujo derėtis su kontrahentais dėl veiklos modelio ir pan. Apeliacinės instancijos teismas taip pat pažymėjo, kad vengimas mokėti mokesčius, sudarant fiktyvius sandorius ir tokiu būdu neteisėtai, pažeidžiant PVM 35 straipsnį, pasinaudojant mokesčių lengvata, negali būti pateisinamas vien tuo, kad tokių mokesčių mokėjimas yra našta įmonei.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinta, kad įrodinėjimo tikslas – teismo įsitikinimas, pagrįstas bylos įrodymų tyrimu ir įvertinimu, kad tam tikros aplinkybės, susijusios su ginčo dalyku, egzistuoja arba neegzistuoja ([CPK](#) 176 straipsnio 1 dalis). Bylos šalims tenkančios įrodinėjimo pareigos vykdymas yra orientuotas į bylą nagrinėjančio teismo įtikinimą, kad egzistuoja faktinės aplinkybės, kuriomis grindžiami reikalavimai ir atsikirtimai. Civiliniame procese nereikalaujama nustatyti objektyviają tiesą, t. y. teismo įsitikinimas dėl faktinių aplinkybių, sudarančių bylos nagrinėjimo (ginčo) dalyką, egzistavimo ar neegzistavimo neturi būti absoliutus. Šis įrodinėjimo civiliniame procese ypatumas yra ne kartą pabrėžtas ir kasacinio teismo praktikoje (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-371/2011](#); 2015 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-420-969/2015](#); 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-201-695/2018](#), 52 punktą). Todėl įrodinėjimo standartas, atsižvelgiant į civiliniame procese reikalaujamą teismo įsitikinimo laipsnį, taip pat neturi būti suabsoliutintas, t. y. pernelyg aukštai iškeltas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-103-701/2022](#), 23 punktą).
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje dėl įrodymų tyrimo ir vertinimo nurodoma, kad įrodinėjimas civiliniame procese turi savo specifiką – nenustatyta, kad teismas gali daryti išvadą apie tam tikrų faktų buvimą tik tada, kai dėl jų egzistavimo absoliučiai nėra abejonių; išvadą apie faktų buvimą teismas civiliniame procese gali daryti ir tada, kai tam tikros abejonės dėl fakto buvimą išlieka, tačiau byloje esančių įrodymų visuma leidžia manyti esant labiau tikėtina atitinkamą faktą buvęs, nei jo nebuvęs (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugpjūčio 25 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-304/2008](#); 2009 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-101/2009](#); kt.). Vertinant kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę reikia nustatyti, ar įrodymas susijęs su byla, koks jo ryšys su įrodinėjimo dalyku (tiesioginis ar netiesioginis, pirminis ar antrinis), ar tas įrodymas yra leistinas ir patikimas, ar tinkamai buvo paskirstytos įrodinėjimo pareigos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-273/2011](#)). Teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadą apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-524-701/2018](#) 68 punktą). Įrodymų pakankamumas byloje reiškia, jog įrodymai neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia daryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą. Dėl įrodymų pakankamumo ir patikimumo turi būti sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-103-701/2022](#), 37 punktą).
41. Taigi, nėra pagrindo sutikti su atsakovo argumentu, kad byla nagrinėjant teismai, sprenddami dėl atsakovo kaltės, nevertino sandorių sudarymui

įtakos turėjusių aplinkybių, kurios, jo teigimu, privertė jį pasirinkti tokį veiklos modelį kaip fiktyvių sandorių sudarymas. Teismai įvertino bylos įrodymus, susijusius su fiktyvių sandorių sudarymo aplinkybėmis. Atsakovas nepaneigė kaltės prezumpcijos, neįrodė kaltės nebuvimo dėl fiktyvių sandorių, sudarytų turint tikslą išvengti mokesčių prievolių. Apeliacinės instancijos teismas, nors atskirai ir nepasisakė dėl kiekvieno byloje esančio įrodymo įrodomosios reikšmės, pagrįstai vadovavosi byloje surinktų įrodymų visuma, sutiko su pirmosios instancijos teismo sprendime atliktu įrodymų vertinimu ir vertino įrodymus kaip pakankamus, patvirtinančius bendrovės vadovo neteisėtus veiksmus.

42. Civilinėje teisėje, išskyrus įstatyme nustatytas išimtis, jei nustatomos visos sąlygos civilinei atsakomybei atsirasti, galioja visiško nuostolių atlyginimo principas ([CK 6.251 straipsnio](#) 1 dalis), kuris reiškia, kad nukentėjusiajam turi būti atlyginta tiek, kiek jis realiai prarado, ir užtikrina jam teisę grįžti į tokia turtinę padėtį, kokia buvo iki pažeidimo padarymo. Šis principas savo ruožtu reiškia ir tai, kad nukentėjęs asmuo neturi teisės gauti daugiau, negu jam padaryta nuostolių (turtinė žala). Teismas, nustatęs, jog dėl atsakovo neteisėtų veiksmų ieškovė patyrė byloje įrodytą, konkrečią sumą apibrėžtą naudą, ir įvertinęs patirtus nuostolius bei gautą naudą pagal protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijus, turi teisę spręsti dėl ieškovės patirtų visų nuostolių ar jų dalies įskaitymo į jos gautą naudą taikydamas [CK 6.249 straipsnio](#) 6 dalį. Gauta nauda vertinama pagal protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijus. Į žalą įskaitoma teisėtai gauta nauda (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-305-219/2019, 59, 60, 62, 63 punktai).
43. Atsakovo veiksmai, kai, siekiant bendrovei gauti mokesstinės naudos ir taip išvengti importo PVM mokėjimo į biudžetą, sudaromi fiktyvūs sandoriai su Latvijos įmone, nelaikytini veikimu geriausia įmonės interesais, neatitinka protingo sprendimo požymių, be to, tokie atsakovo, pažeidusio ne tik [CK 2.87](#) straipsnyje nustatytas fiduciarines pareigas veikti sąžiningai ir protingai, bet ir imperatyvias mokesčių įstatymų normas, veiksmai yra neteisėti. Neteisėtas mokesčių išvengimas sukūrė ne naudą, o žalą bendrovei, nes dėl mokesčių įstatymų pažeidimo įmonei buvo padaryta žala, t. y. atsirado prievolė sumokėti paskirtą baudą ir delspinigius. Bendrovė, turėjusi mokesstinę prievolę, papildomai įgijo prievolės sumokėti baudą ir delspinigius. Todėl mokesstinės prievolės laiku neteisėtas nevykdymas nesukūrė bendrovei jokios naudos, kuri galėtų būti įskaitoma į žalą. Mokesčių išvengimu ir nesumokėtomis mokesčių sumomis pasireiškęs bendrovės lėšų laikinas sutaupymas reikštų neteisėtai gautą naudą, o ji neįskaitoma į žalą. Taigi, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai neturėjo pagrindo įskaityti bendrovės naudos, kuri taip ir nebuvo gauta, į žalą, ir pagrįstai neįskaitė.
44. Pirmiau nurodyta, kad priimtas bendrovės vadovo verslo sprendimas turi būti teisėtas, t. y. priimtas nepažeidžiant imperatyviųjų teisės normų ir fiduciarinių pareigų, už įstatymuose nustatytų imperatyviųjų teisės normų pažeidimą vadovui civilinė atsakomybė atsiranda esant paprastam neatsargumui. Tinkamas mokesčių apskaičiavimas ir jų mokėjimas siejamas su platesne vadovo pareiga tinkamai organizuoti finansinę apskaitą. Tuo atveju, kai vadovas nevykdo pareigos teisingai ir laiku apskaičiuoti ir sumokėti mokesčius, taikoma civilinė bendrovės vadovo atsakomybė (nutarties 27, 30, 31 punktai). Todėl pagrįsta yra apeliacinės instancijos teismo išvada, kad fiktyvūs sandoriai nelaikytini veikimu geriausia įmonės interesais, tokie veiksmai neatitinka protingo sprendimo požymių, jais buvo pažeistos ne tik [CK 2.87 straipsnio](#) 1 dalyje nustatytos fiduciarinės pareigos veikti sąžiningai ir protingai, bet ir imperatyviosios mokesčių įstatymų normos. Taigi, byloje nustatyti neteisėti atsakovo, kaip bendrovės vadovo, veiksmai bei jo kaltės prezumpcija nėra paneigta. Taip pat nustatytos kitos bendrovės vadovo civilinės atsakomybės sąlygos – žalos faktas ir dydis, žalos atsiradimo bei vadovo neteisėtų veiksmų priežastinis ryšys. Nustačius visas būtinas civilinės atsakomybės sąlygas ([CK 6.246–6.249](#) straipsniai), vadovui taikytina civilinė atsakomybė (nutarties 29 punktas), iš jo priteisiant žalos atlyginimą.

Dėl bylos procesinės baigties

45. Teisėjų kolegija, remdamasi pirmiau išdėstytais argumentais, nusprendžia, kad bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas įrodinėjamą ir įrodymų vertinimą reglamentuojančių taisyklių nepažeidė ir pagrįstai nustatė bendrovės vadovo civilinės atsakomybės sąlygas, kurias nustačius yra teisinis pagrindas taikyti vadovui civilinę atsakomybę ir priteisti iš jo žalos atlyginimą bendrovei. Kasacinio skundo argumentai vertintini kaip nesudarantys pagrindo keisti ar naikinti skundžiamos apeliacinės instancijos teismo nutarties ([CPK 346 straipsnis](#), 359 straipsnio 3 dalis), kuria paliktas nepakeistas pirmosios instancijos teismo sprendimas. Todėl kasacinis skundas netenkininas, o skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutartis paliktina nepakeista.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

46. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą.
47. Atsiliepime į kasacinį skundą pradinė ieškovė prašė priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, tačiau nei pradinė ieškovė, nei ją pakeitusi jos procesinių teisių perėmėja nepridėjo bylinėjimosi išlaidas ir jų apmokėjimą patvirtinančių įrodymų, todėl jai išlaidos neatlygintinos.
48. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas patyrė 3,92 Eur tokių išlaidų. Jų atlyginimas turėtų būti priteisiamas valstybei iš atsakovo ([CPK 79 straipsnis](#), 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92 straipsnis, 96 straipsnio 1 dalis). Iš atsakovo priteistina suma yra mažesnė nei minimali 5 Eur valstybei priteistina bylinėjimosi išlaidų suma (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. įsakymas Nr. 1R-261/1K-355 „Dėl minimalios valstybei priteistinos bylinėjimosi išlaidų sumos nustatymo“, redakcija, galiojanti nuo 2020 m. sausio 23 d.). Atsižvelgiant į tai, procesinių dokumentų įteikimo išlaidų atlyginimas valstybės naudai nepriteistinas iš atsakovo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 20 d. nutartį palikti nepakeistą.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Virgilijus Grabinskas

Andžej Maciejevski

Donatas Šernas

